

Σκέψεις και προβληματισμοί στην πρώτη θεματική

Ιδεολογικές αφηγήσεις περί ανάπτυξης, πλούτου και παραγωγισμού ως και κοινωνική νομιμοποίηση του τρόπου παραγωγής της οικονομίας και της διαρκούς αύξησης και ζήτησης ενέργειας που αυτός γεννά που σχετίζονται με τις εξορύξεις.

Στην ενδιαφέρουσα εισήγηση, που παρουσιάσθηκε στην εκδήλωση για την πρώτη θεματική δε λαμβάνεται υπόψη, όσο τουλάχιστον κατά τη γνώμη μου απαιτείται, ένας πολύ βασικός παράγοντας: η εξάρτηση και η υποτέλεια της χώρας. Ένας παράγοντας που, όπως πιστεύω, επί δύο αιώνες επιδρά καταλυτικά και στον προσανατολισμό της παραγωγής, πρώτιστα της βιομηχανικής, αλλά και στον χαρακτήρα της κυρίαρχης, αστικής τάξης στη χώρα μας. Επίσης, επηρεάζει άμεσα και τον τρόπο λειτουργίας των πολιτικών θεσμών και ιδιαίτερα της κυβέρνησης και της βουλής, ενώ ασκεί μεγάλη επίδραση στη χάραξη γεωστρατηγικής πολιτικής ιδιαίτερα στην Ανατολική Μεσόγειο και στα Βαλκάνια.

Επειδή το θέμα είναι αρκετά σύνθετο θα προσπαθήσω να κάνω μία, όσο μπορώ πιο τεκμηριωμένη -στα πλαίσια μιας παρέμβασης- προσέγγιση του, που πιστεύω ότι μπορεί να συμβάλει στο γενικότερο προβληματισμό που έχουμε σαν Πρωτοβουλία σχετικά με το περιεχόμενο και κυρίως τον στρατηγικό χαρακτήρα των δράσεων που αποφασίζουμε.

Θα εκθέσω τους προβληματισμούς και τις σκέψεις μου σε μια περιληπτική παρουσίαση, ξεκινώντας από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους, γιατί νομίζω ότι με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να βγάλουμε αρκετά συμπεράσματα και για τις πρόσφατες εξελίξεις και να κάνουμε σχεδιασμούς για το μέλλον.

1. Ιστορική αναφορά

Η Ελλάδα από τη δημιουργία του εθνικού κράτους, μετά από την Επανάσταση του 1821, βρίσκεται σ' ένα καθεστώς ιδιότυπης υποτέλειας, το οποίο καθορίζει τα όρια των αποφάσεων όλων των κυβερνήσεων, όπως και τον χαρακτήρα των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βασίλης Φίλιας¹. «Η ναυμαχία του Ναβαρίνου στην ελληνική επανάσταση επιβεβαιώνει και επισημοποιεί τον κυρίαρχο ρόλο των ξένων δυνάμεων στην Ελλάδα».

Από τότε οι “προστάτιδες δυνάμεις” διαμορφώνουν όχι μόνο την πολιτική ζωή της χώρας, αλλά καθορίζουν αποφασιστικά τις παραγωγικές δραστηριότητες, όπως και τον χαρακτήρα της αστικής τάξης. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν αυτή την εκτίμηση, αλλά θα αρκεστώ μόνο σε μερικά :

α) Τον Μάιο του 1871, στα γνωστά Λαυριακά, όταν η κυβέρνηση Κουμουνδούρου αποφάσισε να εθνικοποιήσει τα μεταλλεία του Λαυρίου εξαιτίας “του άγριου και ληστρικού σφετερισμού τον ελληνικό υπέδαφος από τους ξένους”, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ιστορικός Τάσος Βουρνάς², οι πρεσβευτές της Γαλλίας και της Ιταλίας παρουσιάστηκαν μαζί στον υπουργό των εξωτερικών ως εκπρόσωποι της Γαλλοϊταλικής Εταιρείας και αμφισβήτησαν ....την εγκυρότητα του νόμου. Οι Γάλλοι μάλιστα αποφάσισαν να στείλουν τρία πολεμικά πλοία, εναντίον της Ελλάδας. Τελικά η κυβέρνηση υποχώρησε και δέχθηκε το συμβιβασμό, να δημιουργηθεί δηλαδή νέα εταιρεία από τον Σερπιέρι με την εγγύηση του “εθνικού ευεργέτη” Ανδρέα Συγγρού, προκαλώντας ένα από τα πολλά μεγάλα σκάνδαλα της νεότερης ιστορίας.

β) Μέσα στη δεκαετία 1880-1890 επιβλήθηκαν στην κυβέρνηση Τρικούπη με πρόσχημα την παραγωγική ανάπτυξη, επτά εξωτερικά δάνεια με ληστρικούς για τη χώρα όρους. Αυτή η

δανειακή πολιτική, επισημαίνει ο Τάσος Βουρνάς "απαλλοτριώνει τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας και κατέλυε ουσιαστικά την εθνική ανεξαρτησία" ³.

γ) Αποκορύφωμα της αποικιοκρατικής πολιτικής που εφάρμοζαν και εξακολουθούν να εφαρμόζουν οι ξένοι ιμπεριαλιστές στη χώρα μας, είναι η επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ) το 1897, ο οποίος ίσχυσε επί 81 χρόνια (τελείωσε το 1978) και με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα μπήκε και επίσημα σε κατάσταση εξάρτησης από το ξένο κεφάλαιο. Αν μελετήσει κανείς τους όρους του διεθνούς ελέγχου, όπως τους αναφέρει ο Κωστής Μοσκόφ ⁴ θα καταλάβει ότι ο ΔΟΕ, τηρουμένων των αναλογιών, είναι ο προάγγελος του Υπερταμείου που ψηφίστηκε το 2015. (Σχετικά με το Υπερταμείο θα αναφερθώ και πιο κάτω.)

δ) Ένα επίσης παράδειγμα που έχει ενδιαφέρον να αναφέρουμε και είναι άμεσα συνδεδεμένο στην ιμπεριαλιστική εξάρτηση της χώρας είναι η Μικρασιατική Εκστρατεία και ο ρόλος της Αγγλίας, η οποία προόριζε τον Ελ. Βενιζέλο για χωροφύλακα των πετρελαίων της Μουσούλης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Νίκος Ψυρούκης ⁵, σ' ένα από τα σημεία που αναφέρεται στην εκστρατεία: "Ο Άγγλος Ναύαρχος Κάλθροπ ήταν εκείνος που τον Ιούνιο του 1919 έδινε εντολές για το πώς θα κινηθεί ο Ελληνικός Στρατός στη Μ. Ασία, και στον Κάλθροπ έδινε εντολές ο ίδιος ο Τσώρτσιλ και ο υπουργός εξωτερικών Κώρζον, που ήταν μέτοχος της Turkish Petroleum και της Shell". (Στο ζήτημα αυτό θα αναφερθούμε αναλυτικά και στη 3^η θεματική, όπου θα μιλήσουμε για τη γεωστρατηγική των υδρογονανθράκων και τους διεθνείς ανταγωνισμούς)

Η κατάσταση σε σχέση με την υποτέλεια των ελληνικών κυβερνήσεων όχι μόνο άλλαξε τις επόμενες δεκαετίες, αλλά εντάθηκε ακόμη περισσότερο στα χρόνια του μεσοπολέμου, της κατοχής, και της μεταπολεμικής περιόδου, ενώ με τα ίδια περίπου χαρακτηριστικά συνεχίζεται και στη λεγόμενη μεταπολίτευση, μέχρι και τις μέρες μας, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Αντίστοιχα σ' όλη την ιστορική της πορεία η άρχουσα τάξη στη χώρα μας τηρεί την ίδια υποτελή στάση με τις κυβερνήσεις που την υπηρετούν. Όπως γράφει στα 1982 ο Πανεπιστημιακός Οικονομολόγος Γιάννης Σαμαράς "Ο τρόπος που η άρχουσα τάξη εξασφαλίζει και σφετερίζεται τους εξωτερικούς πόρους και δυνατότητες, οι όροι κάτω από τους οποίους αυτά παρέχονται από τους ιμπεριαλιστές, καθώς και τα ανταλλάγματα που προσφέρει η υποτέλεια, έχουν πολύ λίγη σχέση με αυτό που η οικονομική επιστήμη ονομάζει ορθολογιστική συμμετοχή στο διεθνή καταμερισμό εργασίας" ⁶.

2. Η σημερινή κατάσταση

Είναι φανερό λοιπόν ότι η "κληρονομιά" της υποτέλειας σ' όλη την ιστορική της πορεία του "ανεξάρτητου" Ελληνικού κράτους δεν αφήνει ούτε το παραμικρό περιθώριο για σχέσεις αμοιβαίας συνεργασίας των κυβερνήσεων που την υπηρετούν με κυβερνήσεις άλλων χωρών.

Η ίδια κατάσταση συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας και στον τομέα της ενέργειας. Η αύξηση της ανάγκης για περισσότερη παραγωγή ενέργειας οδηγεί τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις στη συνεχή αναζήτηση ενεργειακών αποθεμάτων.

Ένας, όπως φαίνεται, πολύ σημαντικός χώρος για άντληση υδρογονανθράκων είναι η Ανατολική Μεσόγειος Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Γεωεπιστημών (American Geosciences Institute) εκτιμά ότι η λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου περιέχει 3.450 bcm (δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα) φυσικού αερίου και 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου ⁷.

Φυσικά η εκτίμηση αυτή του Αμερικάνικου Ινστιτούτου έχει ενεργοποιήσει έντονα την αμερικάνικη εξωτερική πολιτική και από το 1991 ήδη έχουν αρχίσει να ενεργοποιούνται

γεωτρήσεις στην περιοχή αυτή της Μεσογείου. Μετά από το τέλος του πρώτου πολέμου στον Κόλπο (27-2-1991) και μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΣΔ, οι ΗΠΑ παρουσιάζονται ως μόνη υπερδύναμη που φαίνεται να διαθέτει απεριόριστα περιθώρια κινήσεων, για να σχεδιάσει τη νέα τάξη πραγμάτων στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή.

Με τα δεδομένα αυτά και επειδή οι ΗΠΑ επείγονται να ξεκινήσουν στο Νότιο Αιγαίο και τη Μεσόγειο γεωτρήσεις, αρχίζουν με επιστολές να πιέζουν καταρχήν τις δύο κυβερνήσεις (Ελλάδας- Τουρκίας) για τη δημιουργία των συνθηκών που θα επιτρέψουν την απρόσκοπτη υλοποίηση γεωτρήσεων. Έχει ενδιαφέρον να διαβάσει κανείς το έγγραφο επιστολή με αριθ.1835/3-4-91⁸, την οποία απέστειλε το Αμερικάνικο Υπουργείο Εξωτερικών στην τότε Ελληνική κυβέρνηση του Κ. Μητσοτάκη και στην τότε Τουρκική κυβέρνηση του Τ. Οζάλ.

Συνεχίζοντας την ίδια τακτική τους τα τελευταία χρόνια οι Αμερικανοί έχουν εστιάσει έντονα το ενδιαφέρον τους για εξορύξεις υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο. Στο 4^ο Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών (28/2-3/4), ο αντιπρόεδρος της Εκκον Mobil, Τρίσταν Άσπρεϊ, ζήτησε επίσημα από την ελληνική κυβέρνηση να παραχωρήσει άδεια για δύο οικόπεδα νότια της Κρήτης που η αμερικανική πολυεθνική εκτιμά ότι υπάρχουν πλούσια κοιτάσματα. Η εκτίμηση αυτή έγινε μετά από την ανακάλυψη του μεγάλου κοιτάσματος στο οικόπεδο 10 της Κυπριακής ΑΟΖ.

Αμέσως, μετά από τον εκπρόσωπο της Εκκον Mobil, στο Φόρουμ των Δελφών πήρε το λόγο ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Ελλάδα ο Τζέφρεϊ Πάϊατ που προανήγγειλε τριήμερη συνάντηση των κυβερνήσεων Ελλάδας- Κύπρου-Ισραήλ, με την παρουσία του Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, Μάικ Πομπέοπ, προκειμένου να εξασφαλισθούν τα αμερικάνικα συμφέροντα στην περιοχή. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαρτίου με πολύ μεγάλη προβολή από τα ΜΜΕ.

Είναι φανερό ότι η αντιμετώπιση των Αμερικανών προς τις τρεις κυβερνήσεις προκειμένου να διασφαλίσουν τα κέρδη της Εκκον Mobil, είναι η ίδια που είχαν οι Άγγλοι το 1919 προς τον Ελ. Βενιζέλου προκειμένου να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα της Shell. Επίσης είναι φανερό ότι όσο ο χώρος των ενεργειακών αποθεμάτων μεταφέρεται από την Μέση Ανατολή προς τη Μεσόγειο, τόσο οι ιμπεριαλιστές ψάχνουν να βρουν νέους χωροφύλακες που θα διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Και αυτό ισχύει όχι μόνο για τη Μεσόγειο, αλλά και για τα Βαλκάνια, όπου το ΝΑΤΟ, έχει αναθέσει στη χώρα μας το ρόλο του χωροφύλακα για την επιτήρηση του εναερίου χώρου των Βαλκανικών χωρών.

Και η Ελληνική κυβέρνηση συνεχίζοντας την ίδια πολιτική υποτέλειας, πρόθυμα συμμετέχει σ' αυτό το σχεδιασμό, όπως έδειξε και η Συμφωνία των Πρεσπών. Σήμερα μάλιστα, αλλά και στο μέλλον κάθε ελληνική κυβέρνηση θα είναι ακόμη πιο ευάλωτη στην εξάρτηση, αφού η δημόσια περιουσία της χώρας και βασικές ενεργειακές μονάδες και υποδομές, όπως η ΔΕΗ και η ΔΕΣΦΑ είναι σε διαδικασία ένταξης στο Υπερταμείο, κάτι που σημαίνει, ότι, όταν ολοκληρωθεί η ένταξη αυτή (για τη ΔΕΣΦΑ έχει ήδη ολοκληρωθεί), η κυβέρνηση δευτερεύοντα ρόλο θα έχει στη διαχείρισή τους, γιατί αφού τον πρωτεύοντα θα τον έχουν οι ξένοι.

Βέβαια για την αμερικανική εξωτερική πολιτική σήμερα τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα, όσο ήταν το 1991. Διότι συμφέροντα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, έχουν και οι Ρώσοι και οι μεγάλες χώρες της ΕΕ, που σημαίνει ότι θα ενταθούν και οι πιέσεις προς τη χώρα μας και οι ανταγωνισμοί ανάμεσα στους ιμπεριαλιστές, κάτι που πρέπει να πάρουμε σοβαρά υπόψη τα κινήματα που αγωνιζόμαστε εναντίον των εξορύξεων υδρογονανθράκων, αλλά και τα υπόλοιπα κινήματα.

Μάκης Σταύρου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βασίλης Φίλιας «Κοινωνία και Εξουσία στην Ελλάδα», σελ.126, ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTEMBERG
2. Τάσος Βουρνάς «Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας», σελ. 451, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ
3. Τάσος Βουρνάς «Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας», σελ. 505-506, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ
4. Κωστής Μοσκόφ . Μελέτη «Η Εθνική και Κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα 1830-1909-Ιδεολογία του μεταπρατικού χώρου», σελ. 9.
5. Νίκος Ψυρούκης «Η Μικρασιατική Καταστροφή», σελ. 159, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΓΑΟΝ-ΚΟΥΚΙΔΑ
6. Γιάννης Σαμαράς «Κράτος και Κεφάλαιο στην Ελλάδα», σελ.86, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
7. Ανδρέας Στεργίου «Kiranc Ulusoy, Menahen Blondhein: Σύγκρουση και Ευημερία - Γεωπολιτική και Ενέργεια στην Ανατολική Μεσόγειο», σελ. 11, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ
8. Δημήτρης Μηλάκας «Η απόρρητη Ιστορία του Αιγαίου», σελ.72 (Στο βιβλίο περιλαμβάνονται επίσης πολλά επίσημα έγγραφα της αλληλογραφίας της Ουάσιγκτον με τις κυβερνήσεις Ελλάδας-Τουρκίας, ενδεικτικά των προθέσεων των ΗΠΑ)